

tilføje, at Staten ikke har nogen Forpligtelse til at give de faste Folk Boliger, idet der nemlig i Lønningsloven af 15de Maj 1868 § 8 udtrykkelig staaar, at for saa vidt der ikke tildeles dem Kvarter, have de selv at sørge derfor, og i det foreløbige Reglement for Underklasserne i Flaadens Mandskab af 19de September 1868 hedder det i § 12: „For saa vidt Huslejlighed haves, vil der blive anvist o. s. v.“, og Staten har ingen Forpligtelse til, at Folkene skulle passere ad en bestemt Vej til Orlogsværftet, det staaar der ikke noget om; men det er klart, at da det har saa mange Aars Hævd, at de kunne begive sig over Toldboden til Værftet, er det kun billigt, at naar man berøver dem dette Gode, man saa samtidig anviser dem Midler til at bøde derpaa.

Jeg tror, jeg i alt væsentligt har besvaret de Bemærkninger, som der er Anledning for mig til at gøre, og skønt der er gjort en Del Indvendinger mod Forslaget, vil jeg dog i Almindelighed takke for den Anerkendelse, der paa saa mange Punkter er blevet ydet det, og som jeg sætter megen Pris paa, netop fordi Anerkendelsen i en væsentlig Grad vil komme de dygtige Folk til Gode, som jeg har anvendt til Arbejdets Udførelse. Det er nu saa, at Paaskønnelse fra det høje Ting virker paa Arbejdslysten.

N. Andersen: Det var mig en uventet stor Tilfredshed, at den højtærede Minister ikke fandt mine Udtalelser angaaende Orlogsværftet mere revolutionære, end at Ministeren dog kunde tænke sig disse Tanker bragte frem til Drøftelse i Forsvarskommissionen. Andet eller mere har jeg selvfølgelig hverken ment eller ønsket. Den højtærede Minister nævnte, for saa vidt jeg da ikke har forstaaet ham fejl, at den Arbejderstok, der er Tale om for Orlogsværftets Vedkommende, for Tiden er 600 faste Arbejdere og 1,100 Privatarbejdere. Disse 1,700 Mand, som altsaa ere beskæftigede paa Orlogsværftet, skulle ud og ind for at bygge de enkelte Skibe og vedligeholde Marinens Fartøjer i det hele. Det forekommer mig, det er en meget stor Arbejdsstyrke, saa stor, at der i dette Moment alene ligger en Opfordring for Forsvarskommissionen til at tage Forholdene paa Orlogsværftet op til en alvorlig Overvejelse. Det er noget tvivlsomt, i alt Fald for mig, om der ikke er en større Arbejdsstyrke derovre end egentlig nødvendigt.

Den højtærede Minister spurgte, hvor-

dan det skulde gaa til at lade Værftets Arbejdere bo privat, det vil sige selv at skaffe sig Bolig. Jeg forstaaer ikke, at den højtærede Minister kan være i Tvivl om den Ting, for det er da den simpleste Ting af Verden. Det viser sig overalt. Selv den højtærede Ministers store Nabo, Burmeister & Wain paa Refshaleøen, der beskæftiger endnu flere Folk, over 2,000 Arbejdere, har, saa vidt jeg ved, ikke Bolig for en eneste Mand, undtagen nogle enkelte overordnede Funktionærer. Det gaar meget godt, uagtet der er den endnu større Vanskelighed, at største Delen af Personalet skal befordres søværts til og fra deres Arbejdsplads. De skulle befordres i store Baade tværs over Reden paa en efter mit Skøn uforsvarlig Maade. Det har tidt undret mig, at det i de mange Aar er gaaet af uden Uheld. Hvor let vilde det ikke kunne indtræffe en Vinteraften i Mørke, naar saadanne store Baade, haardt lastede med Mennesker, sværme ud fra Burmeister & Wains Værfter paa Refshaleøen og skulle tværs over Indsejlingen til Kjøbenhavns Havn, at en eller flere af disse Baade sejles ned, en Ulykke, som vilde være aldeles epokegørende, hvis den skete. Altsaa naar dette kan gaa under disse Forhold, forekommer det mig ganske usandsynligt, at det ikke skulde kunne gaa an for Orlogsværftet at have sine Arbejdere boende, hvor de vilde. At det kan være hensigtsmæssigt under visse Omstændigheder at skaffe sine Arbejdere gode og billige Boliger, er naturligvis sandt. Hvis det virkelig er muligt at løse begge Sider af denne Opgave, baade at skaffe gode Boliger og skaffe billige Boliger, kunde vi vist alle være enige om, at det vilde være meget ønskeligt, ikke alene for Staten, men ogsaa for den private, som benytter mange Arbejdere i sin Virksomhed, at gaa til at anskaffe saadanne Boliger. Men det er jo Ulykken netop for Staten — det vide vi jo alle, det kan slet ikke nytte at gøre Forsøg paa at nægte det — at naar Staten skal bygge, hvad enten det er det ene eller det andet, bliver det altid uvilkaarligt og uundgaaeligt dyrere, end naar private skulle gøre det samme. Hvori det ligger, skal jeg ikke indlade mig paa en Undersøgelse af, men det er et Faktum, som ikke kan bestrides.

Jeg har fremdeles den Tro, at de Meddelelser, der ere tilgaaede den højtærede Marineminister om Værdien af Grundene herude ved Nyboder og som skulde gaa ud paa at bringe Grundenes Værdi op til 4 Mill. Kr., ikke ere tilforladelige. Det kan